

A CSALÁD, GYERMEK, IFJÚSÁG EGYESÜLET A KÖVETKEZŐ TANFOLYAMOKAT, KÉPZÉSEKET INDÍTTA 2007 ELSŐ FÉLÉVÉBEN:

MEDIÁCIÓ

A mediáció olyan konfliktuskezelési módszer, ahol a konfliktusban álló felek egy pártatlan szakember, a mediátor segítségével jutnak el az egyéni és kölcsönös érdekek figyelembevételével létrejött megegyezésig. A szakmai program azt szolgálja, hogy a résztvevőket megismertesse a mediáció folyamatával, így a különböző szakmákban dolgozók, e technika segítségével a családok konfliktusainak kezelésében hatékony segítséget nyújthatnak.

A szakmai személyiségfejlesztő tréning akkreditált a személyes gondoskodásban dolgozók továbbképzési pontrendszerében, ahol 35 pontot (akkreditációs szám: S-05-044/2003/1)

jelent. Részvételi díja: 40 000 Ft.

Időpontok: 2007. február 12-14.
2007. április 10-12.

GYERMEKBÁNTALMAZÁS FELISMERÉSE, KEZELÉSE ÉS MEGELŐZÉSE

A továbbképzésben résztvevők megismerkedhetnek a gyermekbántalmazás megjelenési formáival, rizikófaktorai, tüneteivel, következményeivel, a bántalmazott gyermekekkel kapcsolatos preventív lehetőségekkel, az elkövetők és az áldozatok jellemzőivel. Az elméleti előadások mellett lehetőség lesz csoportos beszélgetésre, esetmegbeszélésre, filmek megtekintésére.

A 4 napos akkreditált Tanfolyam rövid számonkéréssel zárul, melyet követően a résztvevők hivatalos igazolást kapnak a továbbképzés elvégzéséről és a megszerzett pontokról. Az összességében 30 órás tanulási folyamat végén a résztvevők tanúsítványt kapnak, valamint a szociális szakképzésben 40 pontot (akkreditációs szám: T-05-006/2003/2), a pedagógus továbbképzésben 30 pontot (akkreditációs szám: OM 1223/89/2001) igazolunk vissza. A tanfolyam ára 40 000 Ft.

Időpontok: 2007. február 5-8.
2007. április 2-5.

CHICOCA FÁJA

program a gyermekeket érő szexuális visszaélések megelőzésére

A Chicoca fája című filmre épülő program fő célja hogy segítsen a gyermekekkel foglalkozó szakembereknek eligazodni a gyermekek elleni szexuális bántalmazás problematikájának kérdéskörében. A program működtetésének fő célja annak az úrnek a betöltése, amely a gyermek- és ifjúságvédelemben a gyermekabúzusok, így különösen a gyer-

mek elleni szexuális visszaélések vonatkozásában tapasztalható. A program prevenciós jellege mellett arra is felkészíti szakemberhálóját, hogy hogyan artikulálja és közvetítse a felmerült konkrét esetet az involválható szakember felé. A 2x2 napos tanfolyam esettanulmány elkészítésével zárul.

A képzés részvételi díja 40 000 Ft.
Akkreditálás folyamatban!

Időpontok: 2007. február 22-23.
és február 26-27.
április 19-20.
és április 23-24.

FACILITÁTORKÉPZÉS – SZEMTŐL SZEMBE PROGRAM

A „Szemtől szembe konfliktuskezelő és megoldáskereső program” alternatív eljárás a bajban lévő gyermekek és fiatalok problémás eseteinek, vagy fiatalok bűnelkövetők ügyeinek, szülei és érintett tágabb környezetük bevonásával történő megbeszélésére és a döntéshozásra, jóvátételre.

A program kulcsfogalma a *helyreállítás*. Nem terápiás módszer és nem elnéző a vétségekkel, kihágásokkal, bűncselekményekkel szemben: helyteleníti a nem megfelelő viselkedést és cselekedeteket, de támogatja és értékeli a tett elkövetőjének belső értékeit.

A *jóvátételi szemléletű* megbeszéléseken a *facilitátor* együtt dolgozik a vétkesekkel, elkövetőkkel, szabályszegőkkel, közvetlenül bevonva őket a megoldáskereső folyamatba, melyben szerepet kapnak az áldozatok, károsultak, család, barátok, a közösség is és mindenki, akire az elkövető viselkedése valahogyan hatással volt.

A képzés keretében a résztvevők elsajátítják az ehhez szükséges módszereket, technikákat és képzett facilitátorként alkalmazhatják tudásukat munkájuk során.

A 30 órás tréning - mely háromszor hat óra képzésből és kétszer hat óra szupervízióból áll – részvételi díja 40 000 Ft. A képzés végén a résztvevők tanúsítványt szereznek, valamint a személyes gondoskodásban dolgozók továbbképzési pontrendszerében 25 pontot igazolunk vissza. (akkreditációs szám: S-05-030/2004)

Időpontok: 2007. február 19-21.
2007. április 16-18.

További információ és jelentkezés:

Tel./ Fax.: 225-3525
E-mail: csagyi@mail.datanet.hu
Weboldal: www.csagyi.hu

.....

.....

.....

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat Gondviselés Háza Páty Kht. Nevelő- és Helyettes Szülői Hálózata

A legalapvetőbb primer közösség a család, amelybe az egyén beilleszkedik. A család meghatározza, formálja, befolyásolja az egyén, a gyermek fejlődését, a másokhoz való viszonyát. Alapvető szociális kötődéseket, formákat alakít ki.

A Magyar Máltai Szeretetszolgálat felismerve, hogy a társadalom egyik legnagyobb problémája a magukra maradt vagy saját környezetükben, illetve családjukban veszélyeztetett gyermekek nevelése, ezért Pátyon, Budapest vonzáskörzetében másfél hektár területen építette fel szociális létesítményét a Máltai Gondviselés Házát, amely gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek nevelésének és idős személyek gondozásának megoldását tűzte ki célul.

Az idősotthonnal és a családközösség öt nevelőszülői családjával indult a közhasznú társaság munkája. Napjainkban már az emelt szintű idősek otthonának 53 lakója van, a családi házakban a társadalmi igények szerint fiatal fogyatékos személyeknek két lakóotthont tartunk fenn 2003 óta, 12-12 férőhellyel. Gyermekjóléti, családsegítő, házi segítségnyújtó, szociális étkeztető, szociális információs, házi gyermek-felügyeleti szolgálatot működtetünk a környék 8 településén és Zalaszentmihályon. Házi segítségnyújtást végzünk öt településen. 2005-ben indult a támogató szolgálatunk.

Nevelőszülő hálózatunk 1998-tól kezdve az egész országra kibővült, ma már a fővárosban és tíz megyében vannak nevelőszülőink, akik saját otthonukban összesen kb. 150 gyermeknek és fiatal felnőttnek nyújtanak családi közösséget. 1999-ben támogatóink segítségével hívtuk meg azokat a családokat, akikben megvolt a szándék a segítségnyújtásra, és ezt a rászoruló gyermekek felé ki is akarták fejteni. Hívásunkra sokan jelentkeztek. A jelentkezőket meglátogattuk otthonukban, és ha a jogszabályi feltételeknek megfeleltek, akkor meghívtuk a képzésünkre, amelynek végére bizonyossá vált, hogy amire vállalkozni akarnak, arra képesek-e.

A befogadó családok képzését napjainkban már, az Apor Vilmos Katolikus Főiskolával együttműködve végezzük. A képzés első része a 28 órás döntés előkészítő programra épül, a második részén pedig 32 órában olyan alapvető pedagógiai, pszichológiai, egészségügyi, társadalmi és jogi ismereteket szerezhetnek, amelyek a gyermek gondozásához, neveléséhez, gyámúsága ellátásához szükségesek a későbbiekben. A képzés tematikáját részleteiben a képzési program tartalmazza.

A nevelőszülői ellátási helyek, ahol a befogadó családok élnek: a működő családjaink 30,3%-a Pest megyében él, 17% Budapesten, 15,2% Borsod- Abaúj- Zemplén megyében, 9% Szabolcs- Szatmár- Bereg megyében, 4,5% Zala megyében, 4,5% Komárom- Esztergom megyében, 4,5% Fejér megyében, 4,5%

Bács- Kiskun megyében, 4,5% Baranya megyében, 3% Veszprém megyében és 3% Heves megyében.

Ahonnán a gyermekek a nevelőcsaládjainkba kerültek: A legtöbb gyermeket Budapestről fogadtuk be. Ők az összlétszám 51%-a. Pest megyéből származik a gyermekek 22,2%-a. Borsod- Abaúj- Zemplén megyéből 5,5%, Zala megyéből 3,2%, Tolna megyéből 2,4%, Nógrád megyéből 0,7%, Baranya megyéből 2,4%, Hajdú- Bihar megyéből 3,2%, Somogy megyéből 2,4%, és Szabolcs- Szatmár- Bereg megyéből 7%.

A gyermekek befogadásakor a gyermekvédelmi szakszolgálatok helykeresési szempontjai között alapvető szempont, hogy a gyermek gondozási helye, és vér szerinti családja-szülője tartózkodási illetve lakóhelye között ne legyen 50 km-nél nagyobb távolság. A fővárosban gyermekvédelmi szakellátásba kerülő gyermekek számára egyre nehezebb nevelőszülői elhelyezést biztosítani a fenti távolságon belül, különösen, ha a gyermekeknek különleges szükségleteik is vannak, amelyeket a megfelelő fejlődésükhöz biztosítani kell.

Hálózatunkra is jellemző, hogy a nagy lélekszámú városokból kevesen vállalkoznak nevelőszülői feladatra. Ennek szociológiai magyarázata van, a városi és falusi életmód közötti különbség. Működő nevelőszülőink 43 településen élnek, ebből 10 a város, 1 a főváros, és 32 a község.

■ A SZOLGÁLTATÓ TEVÉKENYSÉGÜNK CÉLJA, ALAPELVEI

Gyermekvédelmi szakellátás keretében otthont nyújtó ellátást / A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (a továbbiakban Gyvt.) 53-56. § / biztosítunk olyan gyermekeknek, akik bármely oknál fogva kikerültek vér szerinti családjukból. Legfontosabb célunk: minden gyermek számára biztosítani a családban való nevelkedés jogának érvényesülését, amíg a vérszerinti családban erre nincs lehetőség.

Nevelőszülői hálózatunk fogadja, és teljes körű ellátást biztosít minden olyan ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti-, vagy tartós nevelt, illetve utógondozói ellátásban részesülő gyermeknek és fiatal felnőttnek, akiket az illetékes gyámhatóság határozatával intézményünkbe helyezett el.

A gondozottak teljes körű ellátásának biztosítása mellett gondot fordítunk a gyermekek vér szerinti családjukba történő visszahelyezését célzó, illetve családi kapcsolatainak ápolását segítő családgondozásra, vagy ha ez nem lehetséges, örökbe fogadásának előkészítésére.

A gyermekek jelentős részénél ugyanakkor hosszú távú nevelőszülői elhelyezés megszervezésére, pályaválasztásuk, önálló

életkezdésük előkészítésére van szükség, gyakran utógondozás és utógondozói ellátás biztosításával.

Gyermekjóléti alapellátás keretében, átmeneti gondozást, helyettes szülői ellátást /Gyvt. 49. §/nyújtunk az olyan családoknak, akiknek ez a segítség lehetőséget biztosít problémáik rendezésére. Támogatásunkkal hosszú távon képesek lesznek gyermekeiket megfelelően gondozni és nevelni. Elsősorban ellátási területünkről fogadjuk a rászoruló családok gyermekeit, akiknek ez a segítség lehetővé teszi, hogy egymás közelében maradjanak. A szülők gondjait szakemberek segítségével, közösen rendezzék. Ezzel elkerülhetik családjuk széthullását, gyermekeik gyermekvédelmi gondoskodásba kerülését, azt, hogy életükben szinte visszafordíthatatlan változások következzenek be.

A törvény szellemében, a **megelőzés** terén szeretnénk a magunk eszközeivel hozzájárulni a gyermeki jogok érvényesítéséhez, a gyermekek veszélyeztetésének megelőzéséhez, illetve megszüntetéséhez. Segíteni a szülőket kötelezettségeik teljesítésében, elősegíteni, hogy a gyermekek saját családjukban nevelkedhessenek fel.

Szeretnénk a gyakorlatban cáfolni azt a közvélekedést, hogy aki gyermekvédelmi gondoskodásban /korábbi kifejezéssel állami gondozásban/ nevelkedett, annak a gyermeke is az állam gondoskodására szorul.

Fontosnak tartjuk a gyermekek biztonságához, korához, fejlődési szükségleteihez igazodó gondozását, nevelését, amely elengedhetetlenül szükséges **egészséges személyiségfejlődésnek** biztosításához.

A gondozásunkba kerülő gyermekek egy része értelmi, vagy érzékszervi fogyatékos, nem ritkán halmozottan sérült, ezért fokozott figyelmet fordítunk a **normalizáció** elvére. Ez azt jelenti, hogy a fogyatékkal élőknek olyan életfeltételeket szeretnénk biztosítani, amely a lehető legközelebb áll az úgynevezett normális életminőséghez. Véleményünk szerint az embert megilleti az **egyenlő, személyre szabott bánásmód**. Fontosnak tartjuk a **személyiségi jogok védelmét**.

Intézményünk a gyermekekkel és törvényes képviselőikkel az **önkéntesség** alapján alakít ki együttműködést. Biztosítani kell, hogy akarata ellenére hálózatunkba ne kerüljön sem gyermek, sem fiatal felnőtt. Az intézmény működése nem hatósági, hanem szolgáltató jellegű. Munkatársaink mindenkor a kiskorú érdekeit képviselve kötelesek tevékenykedni. Munkánk során figyelünk arra is, hogy az átmeneti gondozásnál az ellátás igénybevétele **önkéntes**.

Intézményünk keresztényi szellemben látja el feladatait. Természetesen ez jelenti a másként gondolkodók elfogadását, amennyiben belső szabályzóinkat önként tiszteletben tartják. A jogszabályokban foglalt kötelező szolgáltatások maradéktalan ellátása mellett szilárd erkölcsi alapot biztosító keresztény értékeket közvetítünk nevelőszülő munkatársaink és a gondozottak felé. E tevékenységünkben nagyon fontos szerepet kap a testvériesség, az önzetlenség és a személyes példamutatás. Nem feladatunk ítélkezni, ezért nem annak alapján alkotunk véleményt a hozzánk forduló családokról, hogy miben hisznek és milyen a világnézetük. Valljuk, hogy a hit cselekedetek nélkül halott.

A gyermekvédelmi és gyermekjóléti ellátórendszeren belül

szeretnénk egy világos és egyértelmű alternatívát nyújtani azoknak a gondozottaknak is, akiknek számára ez lehet a legoptimálisabb megoldás, és jól érzik magukat nevelőcsaládjainkban.

Nagyon fontosnak tartjuk a **személyiségi jogok védelmét**. Hálózatunk valamennyi szakemberének a tevékenysége során tudomására jutott, a kiskorúak személyiségi jogait érintő adatok és tények kezelésére, továbbítására és nyilvánosságra hozatalára a személyes adatok védelméről szóló törvényben továbbá a 235/1997. (XII. 17.) Kormány rendeletben foglaltakat minden körülmények között biztosítani kell.

A szakmai munka tartalma:

A nevelőszülői feladatok alapvető motívumának a segíteni akarásnak kell lennie. Csak ez biztosíthat egy olyan alapot, amelyik lehetővé teszi, hogy a gondozás, nevelés ideje alatt mindig érvényesüljön a legfontosabb alapelv, hogy **minden a gyermek érdekében történik**.

A nevelőszülőnek a gyermekkel célszerű kötődést kialakítani, a gyermeket szeretnie kell, hiszen enélkül eredményes nevelés nem lehetséges, ugyanakkor ezt annak tudatában kell végeznie, hogy amennyiben a gyermek érdeke megkívánja, akkor a vér szerinti családba történő visszagondozást vagy az örökbe adást segítenie, támogatnia kell.

A nevelőszülők a vér szerinti családjukból kikerült gyermekek számára gondozást, védelmet, nevelést, érzelmi biztonságot nyújtanak, hiszen mindezek alapvető emberi jogokként minden gyermeket megilletnek.

A nevelőszülői tevékenység feltétele, hogy a nevelőszülő a nevelt gyermeket adott tulajdonságaival együtt fogadja el, a gyermeket múltjával együtt vállalja fel, tartsa tiszteletben a gyermek értékeit, emberi méltóságát mindenféle hátrányos megkülönböztetés nélkül.

A helyettesítő gondoskodásban részesülő gyermeknek joga, hogy ismerje szüleit, hozzátartozóit, hiszen a vér szerinti család, a gyökerek, a szülők, a gyermek múltja szorosan hozzátartozik a jelenéhez. A folytonosság megélése előfeltétele az egészséges személyiségfejlődésnek, a felnőtté érésnek.

Hálózatunk a nevelőszülői / helyettes szülői / ellátást hagyományos nevelőszülővel létesített jogviszony alapján biztosítja. A befogadó családok képzését az Apor Vilmos Katolikus Főiskolával együttműködve végezzük.

Szolgáltató tevékenységünket mindig a hatályos jogszabályok figyelembevételével, megfelelő személyi és tárgyi feltételek biztosításával végezzük. Minden munkatársunktól elvárjuk, hogy feladatukat a szakmai szabályok és etika irányelvek tiszteletben tartása mellett lássák el.

Intézményünk sajátossága, hogy tevékenységében egyaránt megtalálható a nevelőszülői és a helyettes szülői ellátás. A gyermekvédelmi törvény hatálybalépése után nem sokkal kialakult egy szakmai vita arról, hogy szerencsés-e, ha a két szolgáltatást, egy időben ugyanazok a családok végzik. Az egyik vélekedés szerint az átmeneti gondozással együtt járó gyakori változások erősen megviselik a befogadó családokat. A gyermekek egyik legfontosabb joga az állandóság olyan mértékben sérül, hogy az már szinte veszélyeztető tényezővé válik. A másik „tábor” viszont kezelhetőnek tartja ezt a problémát, képesnek tartja a családokat és az őket támogató szakembereket a felmerülő

gondok megoldására. A modell előnyei között említi a nevelőszülők jó felkészültségét, tapasztalatait. Továbbá: az átmeneti gondozás sikertelensége esetén a gyermek maradhat a nevelőszülői családban, amely akkora már számára az állandóságot jelentheti.

Hálózatunk a gyermekvédelmi rendszert mindig egységes egészként képzelte el, ezért alapvető fontosságúnak tartjuk az egyes szolgáltatások közötti átjárhatóságot. Az alap és szakellátás különválasztása a törvényi szabályozás szempontjából teljesen indokolt, de a gyermekek és a családok életében gyakran csak felesleges adminisztrációként jelenik meg. Az a véleményünk, hogy egy jól képzett szakemberekből álló, a jogszabályoknak megfelelően működő intézmény próbáljon minél több szolgáltatást felvállalni, amellyel a gondozottak számára meg tudja könnyíteni a néha elkerülhetetlen átmeneteket.

■ A NEVELŐSZÜLŐK TOVÁBBKÉPZÉSE

Minden működtetőnek, így nekünk is törvény által előírt kötelezettségünk a nevelőszülők rendszeres továbbképzésének biztosítása, évente minimum 12 órában.

A továbbképzések programját a nevelőszülőket leginkább érintő és érdeklő aktuális kérdések alapján határozzuk meg, szükség szerint külső előadók bevonásával.

■ AZ INTÉZMÉNY KÜLSŐ KAPCSOLATAI

Hálózatunk igyekszik jó kapcsolatokat fenntartani elsősorban az alábbi intézményekkel:

■ Önkormányzatokkal

- feladat átvállalás során, ellátási szerződés keretében, szolgáltatás nyújtásával,
- gyámhatóságokkal: többek között a gondozott családok kiválasztásában és támogatások közvetítésében.

■ Gyermekjóléti szolgálatokkal:

- Az átmeneti gondozás előkészítésének időszakában,
- a helyettes szülői ellátás alatt,
- kiléptetés után, a nyomon követés során.
- Más gyermekjóléti, elsősorban az átmeneti gondozást biztosító intézményekkel.

■ A területi gyermekvédelmi szakszolgálatokkal:

Elsősorban a gyermekek elhelyezése, a gyámi tanácsadás és a férőhelyek nyilvántartása tekintetében.

■ A GONDOZÁS FOLYAMATA

■ Befogadás, a gyermekek megismerése, a beillesztés-beilleszkedés.

Véleményünk szerint ez a folyamat nem a gyermekek érkezésével veszi kezdetét. A munka a nevelőszülők körültekintő kiválasztásával, lelkiismeretes képzésével kezdődik. Majd folytatódik a működtető és a jövőbeni nevelőszülő megalapozott döntéseivel. Fontosnak tartjuk először is annak eldöntését, hogy az adott család milyen korú, milyen nemű és állapotú gyermeket tud fogadni. Nem kevésbé lényeges, hogy hány gyermek fogadására alkalmasak és ezek a gyermekek mikor, milyen sorrend-

ben kerülhetnek a családhoz. A gyermek kihelyezésénél a legfontosabb szempont, hogy a gyermek a személyiségének megfelelő befogadó családba kerüljön, és a család teherbíró képességét a feladat ne haladja meg.

A következő döntés, arról szól, hogy a Területi Gyermekvédelmi Szakszolgálat (TEGYESZ) által jelzett gyermek(ek) közül mely nevelőszülő(k) meghívását javasoljuk az elhelyezési értekezletre. Közismert, hogy a TEGYESZ-ek által készített elhelyezési javaslatoknál előnyt élveznek saját hálózatuk nevelőszülői. Előfordul, hogy szinte csak a legnehezebb eseteknél számítanak a munkánkra. Nagy ilyenkor a működtető felelőssége, mert ha túl gyakran mond „nemet”, veszélyeztetheti a hálózat fejlesztésének lehetőségét. A túl gyakori „igennel” viszont megterhelheti a hálózatot és a nevelőszülő családját. Tehát a gondos, körültekintő előkészítés és azt követő, jól megszervezett ismerkedés megkönnyíti a beilleszkedést.

A gyermek csak ezek után érkezhetsz. Szerencsés lenne, ha egyszerre csak egy gyermek beilleszkedésének gondjaival foglalkozna a család, de a gyakorlatban erre kevés a lehetőség. / A több férőhelyes családok általában testvéreket fogadnak /

A családját veszített gyermekek szinte mindegyike ún. „egyszemélyes gyermek”. Fontos, hogy vele megkülönböztetett figyelemmel foglalkozzunk, legalább a befogadásakor. Érezhesse úgy, hogy most talán életében először minden érte történik. Tekintettel kell lenni azonban a családban élők érzékenységére. A gyermek lassan ismerkedik a család életével, a szabályokkal, az elvárásokkal. Ilyenkor az elfogadás, a fokozatosság, a türelem és a következetesség a legfontosabb.

Nevelőszülőink kiválasztásánál döntő szempont, hogy saját családjukban hogyan látják el a gondozó-nevelő tevékenységet. Amennyiben ezen a téren mindent rendben találunk, az jó kiindulási alapot jelent a későbbi együttműködés során. Természetesen rendelkezniük kell a szükséges kompetenciákkal.

Tanácsadóink rendszeresen figyelemmel kísérik a nevelt gyermekek élelmézését, ruházatát, higiéniás állapotát, tanulmányi és egyéb felszerelésének meglétét.

A gyermekek ellátása során – különösen a csökkenő állami normatív hozzájárulás miatt – egyre fontosabb szerepet kapnak az adományok. (Sajnos a megyei /Fővárosi/ önkormányzatok továbbra sem kötnek velünk ellátási szerződést, így ezekre a pénzeszközökre nem számíthatunk.) Más civilszervezetekkel szemben adományozóink /és természetesen nevelőszülőink/ áldozatkészsége, önzetlen támogatása jelent számunkra biztatást, pozitívabb jövőképet és gondozottjainknak biztonságot. Eddigi nehézségeink ellenére soha nem került veszélybe a gondjainkra bízott gyermekek ellátása.

A gyermek teljes körű ellátása a nevelőszülői családban az egyéni gondozási-nevelési terv alapján történik. A tervet a nevelőszülő és a nevelőszülői tanácsadó együtt készítik el. A terv elkészítésébe lehetőség szerint bevonják az ítélőképés gyermeket, a gyámot és a vér szerinti szülőt, szükség szerint a közvetlen hozzátartozót is. A terv célja a gyermek harmonikus fejlődését, képességei kibontakozását elősegítő gondozással - neveléssel kapcsolatos feladatok részletes megtervezése, és az abban résztvevő szakemberek közötti munkamegosztás kidolgozása.

A gondozás és nevelés célja, hogy a gondjainkra bízott gyer-

mek, amennyiben ez lehetséges, testileg, értelmileg, érzelmileg és erkölcsileg korának és képességeinek megfelelően fejlődjön, lemaradását behozza, és személyisége a lehető legteljesebb módon kibontakozzék.

Ha a körülmények lehetővé teszik, hogy visszakerüljön a vér szerinti családjába, vagy örökre fogadják, akkor felkészítjük az elválásra és a beilleszkedésre.

Amennyiben a felsorolt helyzetek nem lehetségesek, akkor hosszabb távon mi neveljük. Ennek során felkészítjük az önálló életre, életvezetésre. Minden tőlünk telhetőt megteszünk, hogy a pályaválasztásra, a párválasztásra érett legyen.

E cél érdekében a gondozást, nevelést, ellátást biztosító nevelőszülő és a munkáját segítő szakemberek megpróbálnak a leghatékonyabban együttműködni egymással, valamint mindazon intézményekkel, amelyek a gondozott gyermekekkel foglalkoznak.

Nevelési tevékenységünk fontos része a készségfejlesztés, tehetséggondozás, ha szükséges a felzárkóztatás, egészséges életmódra nevelés, mentálhigiénés gondozás. Figyelmet fordítunk a szabadidős tevékenységek és az egészséges életmód összefüggéseire, a környezeti kultúra, felelősségtudat kialakítására. Lényegesnek tartjuk az önellátás megtanítását, a fegyelemre nevelést és az önfegyelem kialakításának képességét is. Gyermekünket a szülők, a nevelőszülők és egymás tiszteletben tartására neveljük. A vér szerinti szülők személyiségének tiszteletben tartását azzal is kifejezzük, hogy lehetőség szerint a jogszabályokban előírtakon túl is bevonjuk őket gyermekeik sorsának alakításába. Különös figyelmet fordítunk a gyermeki jogok biztosítására.

■ Utógondozás, utógondozói ellátás

Nevelőszülői hálózatunkban minden szakember vállalja: a nevelőszülői ellátás során egy életre szóló biztonságos kötődés kialakítása a legfontosabb feladat. Nevelőszülőink elhivatottak a tartós kapcsolat létrehozásában a befogadó család és a gondozott gyermek között. Tevékenységüket szolgálatnak tekintik, amely a gyermek fejlődési szükségleteihez igazodik. A nevelőszülők kiválasztásánál és képzésénél nyilvánvalóvá tesszük, hogy elsősorban a vér szerinti családok megsegítése a célunk és szolgálatunk is erre irányul. Munkánk a vér szerinti családokban fellépő működési zavarok megszüntetéséig, a normális állapot visszaállításáig, illetve a visszahelyezést követő segítség / nyomkövetésig / tart. A társadalmi realitásokat figyelembe véve ugyanakkor látnunk kell: ma még a gyermekek jelentős része nem kerülhet vissza eredeti családjába és különböző okok miatt örökbefogadásokra sem kerülhet sor. Ezért aztán számunkra fontos a már említett életre szóló és biztonságos kapcsolat kialakítása.

Hálózatunk ennek értelmében, lehetőség szerint minden esetben vállalja a nevelőszülői hálózatában felnövekvő gyermekek utógondozását, amely nagykorúságuktól a teljes önállóságig, de legfeljebb 24 éves korukig tarthat.

Meggyőződésünk, hogy a gyermekvédelmi gondoskodásban nagykorúvá váló fiataloknak további segísre van szükségük ahhoz, hogy elsajátíthassák a felnőtt életvitelhez szükséges készségeket.

Ezt a segítséget elsősorban annak a szakmai közösségnek kell nyújtania, akik addig is segítették. A cél az, hogy a fiatal úgy kerüljön ki a gondozásból, hogy megoldott legyen a lakhatása, rendelkezzen saját jövedelemmel, önálló életvitelre való készségekkel, és lehetőség szerint erős családi / baráti / kapcsolatrendszerral is.

A nevelőszülő és az utógondozó feladata segítséget nyújtani a fiatal felnőttnek önálló életvezetéséhez, társadalmi beilleszkedéséhez és a hozzátartozóival való kapcsolattartáshoz.

A fiatal felnőtt kötelezettsége az ellátás időtartama alatt együttműködni befogadó nevelőszülőjével és utógondozójával. Kötelessége továbbá mindent megtenni annak érdekében, hogy az önálló életvezetésre minél hamarabb alkalmassá váljon.

■ NEVELŐSZÜLŐI TANÁCSADÁS, UTÓGONDOZÁS ÉS CSALÁDGONDOZÁS

A tanácsadó ismerve a gyermekeket, a nevelőszülői családba történő elhelyezéssel, fejlődésük támogatása során arra törekszik, hogy biztonságos kapcsolatok kiépítésével adjon segítséget, korábbi kapcsolataik fenntartásához. Segítséget ad továbbá egészséges személyiség-fejlődésükhöz, és kulturális identitásuk megőrzéséhez.

Véleményünk szerint: minden család életében előfordulhat, hogy támogatásra szorul. Éppen ezért a gyerekeket csak akkor szabad kiemelni a vér szerinti családjukból, ha a szülők és a családgondozók már minden tőlük telhetőt megtettek a család egy-egy tagjára és a gyerek biztonságáért, de ez nem vezetett eredményre. A gyermekvédelem fontos része a család egységének megőrzése családgondozással, ha szükséges védelembe vétellel, átmeneti gondozással, helyettes szülői elhelyezéssel.

A hatékony tanácsadás tájékozottságot, valamint szándékot feltételez más kultúrák megértése iránt, valamint a kulturális identitás tiszteletben tartását. Ide tartozik az a követelmény is, hogy a szakmai közösség minden tagjának tiszteletben kell tartani a gyerekek és családjaik méltóságát.

A veszteséget az élet természetes velejárójának tekintve, a veszteség feldolgozásának, kezelésének módja a hangsúlyos. A különböző szolgáltatásaink segítik a gyermeket veszteségeinek feldolgozásában és a nevelőszülői családot a gyermek veszteségeinek megértésében és kezelésében.

A gyermekvédelmi gondoskodásban élő gyermekek veszteségei és szükségletei olyan összetettek és bonyolultak, hogy csak csapatmunkában oldhatók meg és elégíthetők ki. A nevelőszülő munkájának szakszerűségét egy csoport segíti, a csoport tagjai közösen viselik a felelősséget a gyermekek ellátásáért.

Nevelőszülő hálózatunk munkájának eredménye igazán akkor mutatkozik majd meg, amikor nevelt gyermekeink felnőtté válva a nevelő családjukban látott mintát követik. Bízunk abban, hogy ez sikerül nekik, és életük során értelmes célokot tűznek ki maguk elé, és el is érik azokat. Szakmájuk és munkájuk lesz, amelyből el tudják majd tartani magukat és családjukat. Képesek lesznek tartós emberi kapcsolatok fenntartására, barátságra, szerelemre, házasságra és gyermekeiknek kellően gondos szülei lesznek.

Horváth László, Bogos Klára, Kulcsár János

Változások ideje

Az SOS-Gyermekfalu Magyarországi Egyesülete privát alapokon álló, politikai és felekezeti elkötelezettségektől mentes, kiemelten közhasznú társadalmi szervezet, működése bár egyszerűen leírható, nem illeszkedett tökéletesen a gyermekvédelmi jogalkotó által alapul vett fenntartó-működtetői struktúrába. Jelenleg egy budapesti székhellyel bejegyzett, országos tevékenységi körrel rendelkező egyesület tartja fenn azt a három SOS-gyermekfalu néven ismert nevelőszülői hálózatot, amely Battonyán, Kecskeméten és Kőszegen működik. Fenntart ezen kívül négy ifjúsági lakásotthon Szegeden, Békéscsabán, Lajosmizsén és a Szombathely melletti Sén. Célja, hogy a létesítményeiben nevelkedő gyermekek és fiatalok képességeiknek, lehetőségeiknek megfelelően önálló, önmagukért felelős, a társadalomba beilleszkedni tudó felnőttekké váljanak.

Az SOS-Gyermekfalvak az elmúlt évtizedekben élenjárva igyekeztek a folyamatosan változó követelményeknek megfelelő színvonalas ellátást nyújtani a családjukat elvesztett vagy azt elhagyni kényszerülő gyerekeknek. Az egyesületi tevékenység tapasztalatai azonban megerősítették a strukturális változások szükségességét. Az intézmények nem önálló jogi személyek, ezért a civilszervezetek egyetlen előnyét jelentő regionális pályázati lehetőségekkel idáig nem élhettek. Új keretek kialakításán dolgozunk, amely szerint egy központi alapítvány látná el a fenntartói feladatokat és három regionális Kht. működtetné a nevelőszülői hálózatokat, lakásotthonokat és egy utógondozói otthont.

■ AZ SOS-GYERMEKFALU

Az SOS-gyermekfalu otthont nyújtó ellátást biztosító nevelőszülői hálózat, amit a gyermekfalu vezetője mint működető irányít. A működési engedélyben foglaltaktól függően, a gyermekfalu faluközössége keretében a 12 családi házban, közvetlen szakmai irányítással és segítséssel a családok önállóan szervezik meg mindennapi életüket.

A 6-8 átmeneti, illetve tartós nevelt gyermek ellátásáért közvetlenül a hivatásos nevelőszülő, az SOS – anya tartozik felelősséggel. Így tud megvalósulni a gyermekfalu-mozgalom egyik legfőbb sajátossága, a nagy létszámú testvérsorok fogadása.

A hálózat részét képezheti a speciális nevelőszülői gondozás, amelynek keretében jelenleg családonként maximum két gyermek/fiatal korrekciós nevelése vállalható fel, legfeljebb két év időtartamra.

A hivatásos nevelőszülő maga dönt arról, hogy vállalja-e a nála elhelyezett gyermek gyámságát vagy sem. Amennyiben nem vállalja a gyámi feladatokat, szerződés alapján hivatásos gyám látja el.

Az SOS-családban kezdődik meg a gyermek felkészítése a majdani önálló életre. E folyamat kulcsszereplője az SOS-anya, aki a család hétköznapi életébe ágyazottan megtanítja a gyermekeket az önálló élethez szükséges alapvető ismeretekre. A gyermekek életkorához, fejlettségéhez igazodó módszerekkel, eszközökkel képessé teszi őket az önmagukért és környezetükért való felelősségvállalásra. Az SOS-anya különösen fontos feladata a munkához való pozitív viszony kialakítása, legyen ez önellátó munka, a családért, közösségért végzett tevékenység, vagy egy foglalkozás gyakorlása, pénzkereset.

Az önálló életre való felkészítés életkorhoz, képességekhez, valamint a gyermek fejlődési szükségleteihez igazodó céljait és feladatait az egyéni gondozási- és fejlesztési tervben kerül meghatározásra. Az SOS-anyát mindebben a gyermekfalu vezetője, a nevelőszülői tanácsadó, valamint a család-és utógondozó segíti.

Az SOS-anya a gyermekkel, a faluvezetővel, a pedagógiai munkatárssal, illetve a gyermek gyámjával közösen dönt arról, hogy a gyermek milyen középiskolában folytatja majd a további tanulmányait, illetve milyen pályát választ. Ennek során elsősorban a fiatal képességeit, irányultságát kell figyelembe venni. Amennyiben a körülmények megengedik, illetve a gyermek státusza (átmeneti nevelt) ezt lehetővé teszi, a vér szerinti szülő véleményét is ki kell kérni.

A folyamatos fejlesztéstervezés és végrehajtás eredményeként juthat el a fiatal 16-17 éves kora után abba az életszakaszba, amely már egyszerre feltételezi a nagyobb önállóságot, illetve a kortárs csoportban való alkalmazkodás képességét. Ennek optimális szintere az ifjúsági ház (lakásotthon vagy utógondozói otthon).

Annak érdekében, hogy az átkerülés problémamentes legyen, a tervezett átkerülés előtt legalább egy évvel a fejlesztéstervezésbe az érintett ifjúsági ház vezetője is bekapcsolódik, a gyermek így egy szakmai segítőhálózat közreműködésével készül az életforma-váltásra. Cél, hogy az átkerülést a közös akarat és igény, valamint a gyermek fejlődési szükségletei határozzák meg.

Mit kell tennie annak, aki SOS-anya szeretne lenni, vagy akik SOS nevelőszülői párként jelentkeznének?

Tulajdonképpen ugyanazt, mint mindenki másnak, aki hivatásos nevelőszülő szeretne lenni. Vagyis ismernie kell önmagát, saját pszichikai és fizikai képességeit, korlátait. Mint tudjuk, a nevelőszülővé válás nem egyetlen döntés eredménye, hanem hosszabb – képzési, jogi, de leginkább lélektani – felkészülés előzi meg.

Ha alkalmasnak tartja magát erre a feladatra, adottságai és vágyai összhangban vannak egymással, akkor már csak az illető munkatársak fontos és felelősségteljes feladata, hogy megfelelően előkészítsék a szükséges feltételeket, amelyek ténylegesen mindkét fél érdekét szolgálják, a gyermekét és a neve-

lőszülőét. A jelentkező jövőbeni nevelőszülőkkal, szülőpárokkal többször is találkozunk a gyermekfalvakban. Részt vesznek számos beszélgetésen, pszichológiai vizsgálaton. Lehetőségük van a faluban élő családok életéről tájékozódni. A gyermekekkel, anyákkal, örömmel és nehézségekkel megismerkedni. A szükséges nevelőszülői felkészítő tanfolyam és a döntés előkészítő tréning elvégzésén kívül a gyermekfaluban töltendő gyakorlati tréning elvégzése is feltétele az alkalmazásnak. Ennek során a leendő SOS-anya kipróbálhatja önmagát a gyakorlati munkában, megismerkedhet saját erőforrásaival, amelyeket a gyermekkel való bánásmódban (együttjátás, együtttanulás), a házkörül munkák ellátásában és a faluközösségekben mozgósítania kell. Ez a gyakorlati tréning minimum három hónap. Ez alatt a leendő SOS-anya anya-jelöltként dolgozik, meghatározott idő és feladat beosztással.

Mindezek alapján a felkészülésben közreműködő munkatársak rengeteg információt tudnak meg a jelentkező nevelőszülőkről, amelyek alapján lehetőségünk van arra, hogy egy globális képet alakítsunk ki arról, amit majd képes lesz nyújtani a gyermekeknek. Az alkalmazásról szóló végső döntést közösen a faluvezetővel, a faluban megválasztott anyaképviselővel és azzal az anyával hozzák meg, aki támogatja, és folyamatos visszajelzésekkel segíti az anyajelölt teljesítményét, munkavégzését.

Az idei 20. évforduló sok szempontból újítást hoz. Az egyedülálló nevelőszülők jelentkezése mellett nevelőszülő-párok jelentkezését is várjuk a gyermekfalvakban. Ugyanakkor új lehetőségeket teremtünk azokra az esetekre is, ha az SOS-anya férjhez szeretne menni. Felkínáljuk annak a lehetőségét, hogy amennyiben a leendő férj életvitele, alkalmassága összeegyeztethető 6-8 gyermek nevelésével, akkor immár közösen vállalhassák a gyermekekről való további gondoskodást.

A nevelőszülőknek világos és jól körülhatárolt feladatuk van; biztonságos otthont nyújtanak a náluk elhelyezett gyermekek számára addig, amíg nem kerülhetnek vissza saját vér szerinti családjukba. Nem a vér szerinti szülők, a vér szerinti család másolása a dolguk, hanem családi minták nyújtása, és ezzel egyidejűleg a vér szerinti családdal való kiegyensúlyozott kapcsolattartás.

HAZAGONDOZÁS – A PSZICHOLÓGUS SZEMSZÖGÉBŐL

Vivi 5 évesen érkezik a gyermekfaluba, a megyei szakszolgálattól. Az ideiglenes elhelyezés oka: a szülők (édesanya és nevelőapa) ellen vádat emelnek kiskorú ellen elkövetett bántalmazás gyanújával. A határozat azonnal végrehajtandó.

Az előzményekből ismert:

Vivi születését követően a szülők viszonya megromlik, konfliktusok sora követi egymást. A válás időszaka alatt a gyermek az apánál marad, majd a bíróság az anyának ítéli a gyermeket.

Az anya élettársi kapcsolatot létesít, születik egy közös gyermekük. Időközben Vivi magatartásával az óvodában egyre több probléma van: koncentráció, túlmozgékonyosság. Az óvónők, védőnők külsérelmi nyomokat észlelnek Vivi testén.

Amikor először elmentünk a szakszolgálathoz Vivivel megismerkedni, egy gyönyörű, széke, kékszemű, érzelmileg nagyon megviselt, de igen bátor, barátkozó kislánnyal találkozunk. Az udvaron a homokozóban beszélgetünk, ismerkedünk, rengeteg játékot, rajzot mutat, amelyeket ott készített. Azt érzem, hogy adni akar magából valamit, el akarja fogadtatni magát velünk. Tudja, hogy kik vagyunk, miért jöttünk. Érdeklődve faggatja Borit, a leendő nevelőszülőt. Arról kérdezzeti, hogy milyen lesz a gyermekfaluban, ki lesz ott, és majd mit lehet csinálni, lehet-e majd óvodába járni – mert azt nagyon szeret.

Érkezését követően, beilleszkedése szinte problémamentes, a vele egy családban nevelkedő, azonos korú kislánnyal vannak kezdetben rivalizációs problémák. Családrajzaiban igen hamar a nevelőcsalád veszi át szerepet, mintegy jelezve a beilleszkedés folyamatát, majd az édesanya látogatásait követően, az anya is megjelenik a családrajzokon. 4 hónap elteltével figyelme, értelmi képessége egyre jobban tükrözik valóságos adottságait. Érzelmileg kiegyensúlyozottabbá válik. Sokat beszél-mesél, a gyermekek közt nagyon jól érzi magát. Törekszik arra, hogy a figyelem középpontjába kerüljön.

Édesanyja a gyermekfaluban töltött két év alatt folyamatosan látogatja Vivit. A pár hónapos kistesóval rendszeresen, havonta két alkalommal jönnek.

A bírósági eljárás megkezdésétől pszichoszomatikus tünetképződéssel reagál (álmatlanság, hányinger, fejfájás). Az igazságügyi szakértői vizsgálatok alatt tünetei fokozódnak. A történetet követően 1,5 évre kerül sor egy második pszichológiai vizsgálatra, mivel az első vizsgálat szakértői eredményét nem fogadják el.

A bírósági ítélet felmentette a szülőket: „...nem lehet kétséget kizáróan megállapítani, hogy Vivit bántalmazták volna, és ezzel súlyosan megsértették volna Vivi nevelésére vonatkozó kötelezettségeiket...”. Gyámhivatali felülvizsgálatra kerül sor, amelyen kimondják, hogy a bírósági végzés alapján a gyermeket visszahelyezik a vér szerinti családjába.

A nevelőanya, a Vivivel együtt nevelkedő gyermekek és a falu munkatársai mind a hazagondozást segítették. Egyre gyakoribbá váltak az anya látogatásai és Vivi is elmehetett egy-egy hétvégére hozzájuk. Mindenki tele volt szorongással és aggodalommal, de elsődleges feladatunk az volt, hogy a gyermek valóságos érdekeit tartsuk szem előtt, s ami talán még ennél is nehezebb volt, úgy átformálni saját motivációinkat, érzelmeinket, hogy vállalásunknak – és itt elsősorban a nevelőanyáéra gondoltok – eredményesen eleget tudjunk tenni.

Nehéz időszak következett Vivi számára, de ugyanígy a nevelőcsalád is sok támogatásra szorult. Vivi a vér szerinti-, és a nevelőcsaládjában között gyötrődött. Ezt a szenvedést, dühét édesanyjára is sokszor átvitte, gyakran provokálta őt, amikor látogatóba jött (ha nem kaphatta meg az édesanya mobiltelefonját, mindenki szeme láttára a falu udvarán hiszti rohamban tört ki, a sárban fetrengett), úgy érezte, sok mindenért kell bosszút állnia édesanyján, mert az kiszolgáltatta őt.

A nevelőcsaládban, óvodában a viselkedése hirtelen megváltozott, a szabályok betartása egyre nehezebbé vált. Minden köztötség ellen lázadni próbált, nem akart délután az oviban aludni, enni, többször összetűzésbe került más gyermekekkel. Az ál-

landó belső zaklatottságát azzal próbálta oldani, hogy a gyermekfaluban lévő kis barátainak azzal dicsekedett, hogy ő hazamegy. Az étvágytalanság, álmatlanság ismét előtérbe került. Gyakran riadva ébredt álmából, remegett és rossz álmait mesélte Borinak. Annak ellenére, hogy vágyott arra, hogy családjával, édesanyjával lehessen, erősen kapaszkodott a nevelőanyába, a gyermekfaluba, félt az elválástól, nem értette, hogy a családjába való visszakerülés miért fosztja őt meg nevelőcsaládjától.

Az édesanyjával való együttműködés problémamentes volt. Maximálisan meg akart felelni az elvárásoknak és bizonyítani akarta, hogy megfelelően tudja majd ismét gondozni Vivit. A tudat szintjén megpróbálta megfogadni a nevelőanya tapasztalatait, tanácsait, azonban tudattalanul harcolt ellené, haragudott Borira, és mindenkire, aki elvette a gyermekét. Ezen akkor sikerült változtatnia, amikor Vivi már hazakerült és sikerült megértenie, hogy ez a két év része volt Vivi életének és bármilyen nehéz is, el kell fogadnia, hogy az ő saját életének is része Bori, az SOS – testvérek, a gyermekfalú. Ezt akkor sikerült megértenie, amikor mind a hárman (édesanya, nevelőanya, Vivi) ismét találkoztak. Akkor már Vivi két hónapja otthon volt. El kellett, és talán még jelenleg is el kell érzelmileg viselnie, ki kell tudnia bírni, hogy ez a két év és az azt megelőző időszak történései mély nyomokat hagytak, rengeteg sérelmet okoztak Vivinek, hiszen összeomlott benne az a kép, amit az édesanyjáról mint az anyai gondoskodás mindenhatóságáról épített fel magában.

■ CSALÁDI ELSZÁMOLÁSOK RENDSZERE AZ SOS-GYERMEKFALUBAN

Elengedhetetlenül fontosnak tartjuk, hogy a nevelőszülő részére folyósított, gyermekek után járó nevelési díj, családi pótlék, pénzbeli vagy természetbeli adomány felhasználásának átlátható és jól ellenőrizhető rendszere legyen. Mivel a gyermekek nem tudják saját érdekeiket érvényesíteni, a mi felelőségünk garantálni, hogy a gondozásukra szánt anyagi javak megfelelő felhasználásra kerülnek. Olyan szempontrendszert alakítottunk ki a családok költségvetésének elszámolására, amely alapján a számonkérés megkövetelhető és ellenőrizhető. Elvárás például, hogy az alapellátmány 60%-át élelmiszerre fordítsák, de az is követelmény, hogy a kulturális családi programok, fejlesztések, tehetséggondozás, jutalmazás is megjelenjen a családi költségvetésben, amely első sorban a családi pótlékból fedezendő.

A nevelési díj és az adományok felhasználásának módjáról, a tárgyhat követő hónapban kötelesek tájékoztatást adni, a munkáltató által erre kijelölt személynek (nevelőszülői tanácsadó, gazdasági vezető vagy egyéb adminisztratív munkatárs). A családi költségvetés elszámolására készített táblázatban, a költségek a következő szempontok alapján csoportosíthatók: élelmiszer, ruházat, tartós felhasználás, vegyi árú, háztartási felszerelés, egészségügyi cikkek, kultúrcikkek, rezsi költség, közlekedés, üdülés, zsebpénz kiadás, banki költségek, egyéb.

Ez az elszámolási rendszer a nevelőszülőknél is sokat segít abban, hogy a családi gazdálkodás összességében átláthatóvá és kezelhetővé váljon, hogy a nevelőszülő saját maga számára is

egyfajta kontrollt tudjon tartani a különböző javakra fordított arányok között. A családi költségek felhasználásába a családban nevelkedő nagyobb gyermekek is betekintést kapnak, ezzel segítjük a gyermekek minél korábbi pénzhasználatra, takarékoságra való nevelését.

■ AZ SOS-IFJÚSÁGI HÁZ

Az ifjúsági házra a SOS-KDI ifjúsági lakóközösségre, valamint a hazai jogszabályok lakóotthonokra vonatkozó előírásai irányadók. Az ifjúsági ház a gyermekfalú közelében létesül. Ez lehetővé teszi, hogy a fiatalok kialakult kapcsolatait – különösen az SOS-anyával, testvéreivel – ne szakadjanak meg. Az SOS-ifjúsági házak koedukált formában működnek. Az ifjúsági ház kiemelt fontosságú célja a családi életter biztosítása, lehetőséget adva arra, hogy az összkép az ott lakó fiatalok és dolgozók egyéni arculatát tükrözze. Az ifjúsági háznak városi környezetben kell lennie, ahol a tanulási munkavállalási és szabadidős lehetőségek könnyen elérhetők.

- Otthont nyújtó ellátást biztosít az átmeneti és a tartós nevelésbe vett fiatalok, illetve utógondozói ellátott fiatal felnőttek számára, a gyámhivatal által jóváhagyott egyéni elhelyezési terv, valamint a fejlesztési terv szerint.
- Felkészíti a fiatalot a családi életre és az önálló életvezetésre, fejleszti, megerősíti kortárs csoportban az alkalmazkodás és önállóság képességét, a takarékos és felelős pénzkezelést.
- Felkészíti a fiatalokat a későbbi önálló életre, segít azoknak a praktikus ismereteknek az elsajátításában, amelyek nélkülözhetetlenek az önellátáshoz.
- Tudatosan fejleszti a tanuláshoz, munkavégzéshez, értékreemtéshez fűződő pozitív viszonyt, szükségleteket a társadalmi elvárásoknak megfelelően. Helyi szinten, az ifjúsági ház lehetőségeihez mérten teremti meg a ház körüli, valamint a településkörnyezetben való rendszeres munkavégzés, értékreemtés lehetőségét.
- Elősegíti, hogy a fiatal iskolai tanulmányai sikeres befejezésével, szakképzettség megszerzésével készüljön az önálló életre. A szakmatanulást az első szakma megszerzéséig támogatja, szakmaváltáshoz, illetve második szakma elsajátításához egyéni döntés alapján járul hozzá az ifjúsági ház vezetője.
- Elősegíti a gyermek és vér szerinti családja kapcsolattartását, a gyermek családjába történő visszatérését, ennek érdekében együttműködik a családdal, a gyermekjóléti szolgálattal, a területi gyermekvédelmi szakszolgálattal, valamint a gyámhivattal.
- Biztosítja az otthont nyújtó ellátás rendszeres felülvizsgálatának előkészítését.
- Utógondozói ellátást biztosít a fiatal felnőtt számára,
- Szükség esetén külső férőhelyeket működtet.

■ GONDOZÁSSAL KÍSÉRT KINTLAKÁS

A gondozással kísért kintlakás célja, hogy a nagyobb önállóság biztosításával ösztönözze a fiatalokat a felelős életvezetésre.

Kisméretű és olcsó bérelt lakás, illetve lakrész formájában működik. A lakáskeresésben, kiválasztásban, az albérleti szerződés megkötésében a fiatal mindvégig aktívan részt vesz. A bér-

leti szerződést mindig az adott intézmény köti. A gondozással kísért kintlakásban élő fiatal felnőtt számára bérelt lakást/lakrészt az intézmény működési engedélyében külső férőhelyként tünteti fel.

A gondozással kísért kintlakásban az a fiatal felnőtt részesülhet, aki bizonyította együttműködési készségét, befejezte középiskolai tanulmányait, munkahellyel és önálló keresettel rendelkezik, vagy felsőfokú tanulmányokat folytat. Keresetét, illetve a gondozása során szerzett vagyonát felelősen kezeli, beosztja, felhasználását alárendeli az önálló életvezetési célkitűzéseinek. Már rendelkezik az önálló életvezetés alapvető képességeivel és készségeivel, de meghatározható időre még szüksége van az intézmény ún. háttér támogatására.

■ HÁZASSÁGKÖTÉSI TÁMOGATÁS

Az egyesület a fiatal felnőttet utólagos gondozó (befogadó) létesítmény költségvetésén keresztül 7 havi alapellátmánnyal azonos összegű támogatást nyújthat. Erre a támogatásra csak az a fiatal felnőtt jogosult, aki utógondozói ellátottként vagy a megszűnést követő öt éven belül köt első házasságot és addigi életvitelével bizonyítja, hogy érdemes erre a különleges juttatásra. A házasságkötési támogatás kifizetésére a fiatal felnőtt (vagy) utógondozója és annak az intézménynek a vezetője tesz javaslatot, ahonnan a fiatal távozott.

■ SZÜLÉSI TÁMOGATÁS

Ha az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttnek gyermeke születik, azonnali támogatásként adható a gyermek születésekor a mindenkori minimálbér 50 %-ának megfelelő összeg. A támogatás adható az utógondozói ellátás megszűnését követő 5 éven belül, amennyiben a fiatal tartja a kapcsolatot volt intézményével és együttműködő magatartása alapján (vagy) utógondozója és az intézmény vezetője erre javaslatot tesznek. A támogatás gyermek gondozásához szükséges legfontosabb eszközök, ruhaneműk, babaápolási cikkek, bútorok beszerzésére fordítható, lebonyolítása pedig a bemutatott számlák utófinanszírozásával történik.

■ SZABADABB-E A CIVIL SZFÉRA?

Két urat szolgálunk egyszerre. Nehéz ezt kimondani, még nehezebb nap mint nap megélni.

Szolgáljuk egyrészt a magyar gyermekvédelmi rendszer szellemét, alapelveit és szabályait, ezt várja tőlünk a saját szakmai meggyőződésünk és ezt várják a működési engedélyeket kiadó, törvényes működésünket ellenőrző, megyénként egymástól eltérő gyakorlatot folytató megyei közigazgatási hivatalok. Meggyőződéssel és legjobb tudásunk szerint tesszük, mégis mostoha helyet kapunk az első helyen álló „urunktól”. Míg a szakmai szabályozás egyenlőnek tekint, s civilszervezetként is ugyanazokkal a jogosultságokkal és kötelezettségekkel ruház fel, addig a magyar gyermekvédelem finanszírozási rendszere egyértelműen leteszi a voksot amellett, hogy civilszervezeteknek létjogosultsága ezen a területen nincs. Ez világos, a normatívából sem hivatásos nevelőszülőket, sem lakásotthont fenntartani nem lehet, nekünk pedig ez lenne a feladatunk.

Jön hát a második „úr”, az SOS nemzetközi szervezete. Tő-

lük kapjuk a hiányzó forrás egy részét, idén a teljes költségvetésünk 24%-át. De mint az életben rendszeresen, ez sincs ingyen. Egy évvel korábban elkészített, kötött költségvetési tervekkel, szinte a lehetetlent súroló helyi adománygyűjtési tervekkel és nem a hazai viszonyokat alapul vevő szakmai sztenderdekkel kezdődik az elvárások listája. Ennek oka érthető, ha belegondolunk, milyen nehéz feladat egy 132 országban jelen levő, 58.000 gyermek és fiatal ellátását biztosító szervezetnek, hogy működésére egységes szabályokat alkosson.

Ez a kettős szerep sok mindenre megtanított és sokszor a tényleges fejlődést szolgálta. Az SOS nemzetközi fórumain mi használtuk először gyermekfaló helyett azt a fogalmat, hogy hivatásos nevelőszülői hálózat. Az eltelt évek alatt nagy gyakorlattunk lett abban, hogyan lehet megértetni az Európát és Ázsiát képviselő nemzetközi fórumokon a magyar gyermekvédelmi szabályozás számunkra sem mindig követhető elvárásait, bizonytalanságait. Például, miért kell egy önállóan működő lakásotthonba gyermekvédelmi ügyintéző, vagy miért lehet az egyik megyében egy lakásotthonnak öt külső férőhelye, a másikban egy sem. Büszkén kihúztuk magunkat, amikor átlátták, mit jelent az utógondozói ellátás és az otthonteremtési támogatás, mert bizony ez csak nálunk létezik.

Büszkék lehetünk itthoni szakmai fórumokon is, amikor a már felnőtt fiataljainkról beszélünk, és arról, hogy a lakáshoz jutást mi is ugyanannyival tudjuk támogatni, mint a törvény által biztosított otthonteremtési támogatás. De ott állunk a kollégák és laikusok kérdései előtt, amikor 2006-ban még mindig az egész nemzetközi rendszerünk alapját képező egyedülálló SOS-anya modellt kéne megmagyaráznunk. Nem tesszük, számos európai országban, így Magyarországon is ez már nem kérdés, hirdetéseinkben házaspárokat is keresünk. Végezzük a dolgunkat a magunk meggyőződése szerint, bízva abban, hogy az általunk megkezdett változásokat egyszer majd nemzetközi szintről is dicsérő szóval illetik, és nem renitensként, hanem élenjáróként tartanak majd számon minket.

Az anyagi forrás harmadik területe (a teljes költségvetés 38%-a) a magyar magánemberek és cégek adománya. Önzetlenül adnak és cserébe egy mosolyt vagy egy „köszönöm”-öt várnak, ők segítenek minket, és mi nélkülük nem működhetnénk.

■ SZAKMAI SIKEREK ÉS KIHÍVÁSOK

A társadalmi beilleszkedés alapvető képességeire és készségeire, illetve azok kialakítására helyezük a legfőbb hangsúlyt. Eredményesnek tekinthetjük azt a nevelési, gondozási, szocializációs folyamatot, amelynek következtében az önálló életvezetés előtt álló fiatal:

- legalább egy szakmát elsajátított olyan szinten, hogy az alapot nyújthat az önálló megélhetéséhez,
- biztonságosan eligazodik a munkaerőpiac világában, törekszik a munkahely lehetőség szerinti megtartására,
- a gondozása, nevelése során megtakarított pénzt, támogatásokat, illetve az önállóan megtermelt anyagi javakat felelősen, megfontoltan, az életvezetés céljainak alárendelve használja fel,
- társas kapcsolataiban törekszik a stabilitásra, célja az önálló család alapítása.

Kevés igazán jól mérhető területe van a munkánknak, egyik ilyen a gondozásunkban felnőtt fiatalok önálló életének jellemző adatai. 129 fiatal felnőtt került ki a gondozásunkból, s szépen kidolgozott utánpótlási rendszer ide vagy oda, tudjuk jól, hogy a személyes kötődéseknek döntő szerepük van a még mindig élő kapcsolatokban. Az SOS-anyák közül azok, akik lelkesedésükből és elhivatottságukból mit sem veszítve az idők folyamán, ünnepekre, közös családi rendezvényekre visszavárják felnőtt csemetéiket, faluvezetők, ifjúsági ház vezetők, akik generációk példaképévé váltak – időnként még születendő kisgyereket is neveztek el róluk – , nevelőszülői tanácsadók, utógondozók, nevelők, segítők, akik hitelességükkel, tudásukkal egyengették az útjukat, mind-mind pótolta egy-egy hiányzó szemet abból a láncból, amit ezeknél a gyerekeknél az élet szétszaggatott.

Legnagyobb sikerünként azt éljük meg, hogy a nálunk felnőtt fiatalok saját gyermekeiket el tudják látni, közülük egy kivételével senki sem került vissza a gyermekvédelem rendszerébe. Nagy dolog azt tudni, hogy sikerült a legfontosabb dolgot, a felelősségtudatot átadni a gyerekeknek, megváltoztatva ezzel –

egy ki tudja hány generáción át hozott – rosszul átadott mintát. Az egyetlen kivételt képező történet egy enyhe fokban értelmileg akadályozott lányról szól, ő még kiskorúan hozta világra szép és egészséges gyermekét, és sem akkor, sem azóta nincs remény arra, hogy képes legyen eltartani és nevelni őt. A kislány rögtön nálunk került elhelyezésre egy nevelőszülői családban, ahol a hivatásos nevelőszülő SOS-anyja segíti és építi a vér szerinti anyja kapcsolattartására és támogatására.

A felnőtt fiataljaink közül 59-en rendelkeznek saját otthonnal önállóan vagy párjukkal, házastársukkal együtt. Ennél a viszonylag magas aránynál azt a komoly előnyt jelentő tény nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az otthonteremtésben érintett földrajzi területek elsősorban Békés, Bács-Kiskun, Csongrád és Vas megye, ahol az ingatlanárak még nem érik el a Budapesti árszintet. Így is kiemelkedő feladatunk arra megtanítani a gyerekeket, hogy város környéki falvakból bejárva is el tudják képzelni az életüket, az ehhez szükséges ismeretekkel, gyakorlattal még időben megismerkedjenek.

Magyar Gyöngyvér, Szűcs Enikő

Mozaikcsaládok

■ FISCHER ESZTER: MODERN MOSTOHÁK - A PÁROMNAK GYEREKE VAN

Az első találkozásonkra Hannával, aki akkor négyéves volt, nagyon készültem. Tele voltam aggodással: vajon mit fog hozzám szólani? Fogunk-e tetszeni egymásnak? Aztán arra gondoltam, hogy mennyire szeretek nagynéni lenni, és hogy ez talán valami hasonló szerep: nem kell szülőként nevelnem, és majd jól eljárszogatunk. Színes papírokat vittem, és úgy gondoltam, majd széttépjük, és újból összerakjuk ezeket, mozaikosan. Aztán valahogy semmi sem úgy alakult, ahogy elképzeltem. Nem lehetett leültetni, cicát játszva mászkált föl s alá a lakásban, közös játékról szó sem lehetett. Mindketten tökéletesen meg voltunk zavarodva. Aztán pedig kaptam tőle egy „műmosolyt”, ami valósággal kétségbe ejtett. Világossá vált, hogy ez bizony nem nagynéni szerep, de akkor mi? Könyvet kerestem lázasan, egy könyvet, ami erről szól: hogyan viszonyuljak a párom kislányához. És akkor megtaláltam Fischer Eszter könyvét.

A könyv a Berlinben élő pszichológus „a mostoha-élethelyzetről” folytatott beszélgetéseinek anyagára épül: gyakran idéz történeteket interjúalanyaitól, akik legtöbbször maguk is „mostohák”. Az interjúk pozitívuma, hogy őszintén, nyíltan tárnak fel olyan problémákat, kérdéseket, amelyekről azt hinnénk csak a miénk, holott a szerepből fakadóak. Az érzelmileg túlfűtött, pejoratív „mostoha” kifejezést tudatosan hagyta meg a szerző, mert egyébként csak kerülőúton tudta volna megjelölni a később „beházasodott” felnőttet. A nyelv is tükrözi, hogy társadalmunk, bármilyen gyakorivá is vált ez a viszony, még nem tud mit kezdeni vele, hiszen nem talált rá sem nevet, sem egyértelmű funkciót.

A szerző átveszi a nemzetközi pszichológiai-szociológiai szakirodalom terminológiáját: patchwork-, vagy mozaikcsalád-

nak hívja azt a családformát, amely nem egy szülőpárból és közös gyerekeiből, hanem különböző családrészek „összeolvadásából” jön létre. A hasonlat azt az optimista elképzelést tükrözi, hogy a részekből összeépült család elemei a terítő foltjaihoz hasonlóan megtartják különállásukat és jellegzetességeiket, de végül összetartó egységgé állnak össze. Felhívja figyelmet, mennyire káros, hogy a mozaikcsaládban élők gyakran görcsösen ragaszkodnak ahhoz az elképzelésükhöz, hogy ők ugyanolyanok, mint bármely „normális család”, holott a könyv egyik legfontosabb megállapítása éppen az, hogy a patchwork család nagyon sokban különbözik a vér szerinti családtól. A legjellegzetesebb különbség, hogy határai nem egyértelműek, a tagoknak nem azonos a helyzete: van, aki mindenkivel kapcsolatban áll, s van, aki a család csak néhány tagjával találkozik. A moza-

ikcsaládnak „össze kell nőnie”, szemben a vér szerinti családdal, amely kialakulása pillanatától természetes egységet képez.

Míg a hagyományos család úgy jön létre, hogy először kialakul a tengelye, a házaspár, majd megszületnek a gyerekek, addig a mozaikcsaládnál fordított a sorrend. Adva van egy csoportosulás, a szülő a gyerekével vagy gyerekeivel, és ebbe a csoportosulásba kell beépülnie az új partnernek.

Fischer Eszter szerint a mozaikcsaládtagok számára a nehézségek egyik fő forrása, hogy tisztázatlanok a velük szembeni szerepelvárások. Hiszen ahogyan írja: „Akármennyire változik is az életforma, bomlanak a régi hagyományok, kultúránkban még manapság is eléggé egyértelmű, hogy mit várunk egy férjtől, egy feleségtől, egy anyától vagy apától. A „mostohaszülő” szerepe bizonytalan. Funkciójára nincs minta. Az életformát, a kapcsolatot szinte mindenkinek egyénileg kell kialakítani, ami sokkal nehezebb, mint a meglévő kidolgozott elvárásoknak eleget tenni. Szembe kell néznie azzal a ténnyel, hogy nem a gyerek akar szülőpótlékot, hanem a magányossá vált szülőnek van szüksége partnerre. A mostoha szerepe annak függvényében is változik, hogy a velük él-e párja gyermeke, vagy csak időnként találkoznak. Más helyzet, ha az előző társ meghalt, ekkor a mostoha inkább egyfajta szülőpótlékként jelenik meg.

A szerző kitér a patchwork család szerkezeti felépítésére, sajátosságaira, külön fejezetben ír a szerelmes szülőről, beszél a mozaikcsalád-alapítás körül felmerülő kérdésekről, az életkori sajátosságokról. Ismerteti „az én gyerekem és a te gyereked” során felmerülő kérdéseket, a korábbi társsal való kapcsolattartásról és a közös gyerek vállalásáról. Külön fejezetet szán a különböző értékrendbeli eltéréseknek, illetve mozaikcsalád pénzhez való viszonyának.

Felhívja a figyelmet arra, hogy jobb, ha a kezdeti intenzív szerelmi szakaszban az újdonsült pár nem erőlteti a közös együttléteket, a szülő-gyerek viszonyt és a szerelmi kapcsolatot térben és időben különválasztják.

A mindennapi és olykor nehéz helyzeteket csak akkor lehet megoldani, ha a személyes határok iránti igényt mindenki elfogadja. Ahogyan a gyermek, úgy a mostoha privát igényeit is tiszteletben kell tartani.

Fontos megállapítás, hogy nagyrészt a szülő viselkedésétől függ, hogy a gyerekek a mostohát szülő által biztosított „használati tárgynak” tekintik-e, vagy önálló jogokkal bíró emberi lénynek. Ha a szülő nem kívánja meg, hogy a mostohának megadják a kellő tiszteletet, akkor a gyereklogika szerint az nem is jár neki. Ha a házastársa nem kéri ki a véleményét, akkor nyilván nincs is joga dönteni. Különbségek lehetnek abban, hogy hány éves gyermeket „kap”. A szerző éppen ezért külön fejezetet szán az életkori sajátosságoknak, kiemelve a kritikus kamaszkort, amelyben a mostohának bizalmas szerep is juthat: hiszen amit a lázadó fiatal sem az anyjával, sem az apjával nem kíván megbeszélni, egy jól felépített mostoha-gyerek kapcsolatban könnyebben mond el a mostohának, aki érzelmileg kevésbé van

involválódva, mint szülei. A szerző arra is utal, hogy a mostoha helyzetét gyakran megnehezíti, hogy korábbi élete során nem sok tapasztalatra tett szert gyerekekkel kapcsolatban. Nem tudja, hogy általában milyen egy gyerek, milyen életkorban, milyen viselkedés tekinthető normálisnak. Más a helyzet akkor, ha a pár mindkét tagjának van saját gyermeke, hiszen ekkor mindkettőjüknek van tapasztalata a gyermeknevelésben. Ekkor fontos, hogy a szülők ne próbálják meg a gyerekeket görcsösen egyformán kezelni, hanem mindenkivel a saját helyzetének megfelelően bánjanak. Külön eset, ha több gyermek is van a korábbi kapcsolatból. Nincsenek kész receptek, a mozaikcsalád összenövése egyéni.

„Amikor megmondtuk a férjem hatéves kislányának, hogy összeházasodunk, azt kérdezte tőlem, hogy akkor most én is az anyukája leszek-e. Mondtam: nem, hiszen neki van anyukája... Még hozzátettem, hogy nagyon remélem, hogy jóban leszünk, mivel ő nekem igazán rokonszenves, de az anyukája akkor sem lesz. Biztos van, aki ezt a választ barátságatlannak, visszautasítónak találja, de nekem az volt az érzésem, hogy a gyerek megkönnyebbült. Helyükre kerültek a dolgok.”

A könyv is éppen ebben segít, hogy helyükre kerüljenek a dolgok. Hiánypótló munka. Megtöri azt az általános hallgatást, amely a „mostoha-helyzetet” övezi. Mint ahogyan a szerző is jelzi: az igazán súlyos, elmérgesedett helyzetekre nem használ semmiféle tanácsadó-könyv. Ha a harag, a sérelmek eltorzítják a tisztánlátást, nem sok esélye marad a racionális belátásnak, a józan érvelésnek. A patchwork - családokban nagy szerepe van az időnek, hiszen – a hasonlatnál maradván – létrejöttékor még nem beszélhetünk harmonikus terítőről, csak különböző eredetű foltok halmazáról. Az „összevarrás”, összehangolódás sok türelmet és türelmet igényel.

A könyv valóban hasznos gyakorlati tanácsokat ad. Mikor Hanna megkérdezte tőlem, lesz-e az anyukája, már nem is voltam annyira zavarban. Tudtam, mit kell válaszolnom: „Nem leszek az anyukád, mert neked a Bori az anyukád. Én Judit vagyok.” Azóta Hannával együtt utáljuk minden mesében a gonosz mostohát.

Fischer Eszter: Modern mostohák - A páromnak gyereke van, Saxum kiadó, Az élet dolgai sorozat, 2005

Dénes Judit